

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА ЕКОНОМІКА ТА НЕОБХІДНІСТЬ ЇЇ ДЕТИНІЗАЦІЇ

Мазур І.І., д.е.н., проф.
КНУ імені Тараса Шевченка

Сучасний ринок – це ринок інтелектуального продукту, який створюється в результаті спільної праці винахідників і підприємців. Виходимо з того, що інтелектуальний продукт – це результат розумової, інтелектуальної праці, завдяки якому економіка України як на мікро-, так і на макрорівні отримує конкурентні переваги у глобалізованому просторі. Виробництво інтелектуальної продукції стає основною умовою для економічного зростання економіки України.

За визначенням Д.Векслера, інтелект – це здатність діяти розумно, раціонально мислити і вміло справлятися з життєвими обставинами. Але різниця між коефіцієнтом розумового розвитку людей набагато менша ніж різниця між їхніми доходами і багатством. На один відсоток населення, що володіє 40% багатства, зовсім не припадає 40% загального коефіцієнту розумового розвитку. Для того, щоб попасти у цей один відсоток, ваш інтелектуальний коефіцієнт повинен бути на 36% вище середнього, а такого у природі не існує [1, Р.6]. Разом з тим, Біл Гейтс збагатів зовсім не від заощаджуваності, а від поєднання таланту й удачі. Його удача полягала в тому, що ринок був готовий капіталізувати прибуток Гейтса. А якщо розглядати капітал як певне вкладення, що дає змогу отримувати доход, то до нього треба віднести і вкладення у робочу силу (Г. Беккер, Дж. Мінсер). Цей підхід має назву «концепція людського капіталу» [2]. Людський капітал як сукупність знань, навичок, творчих здібностей і є потенціалом інтелектуальної економіки.

Слово *capital* від лат. – «голова», головний, можна уявити, що капітал є продуктом людського розуму, його створюють люди, які спираючись на свою власність, вступають у відносини між собою з метою створення нового блага.

Інтелектуальна економіка, – як зазначає Бутнік-Сіверський О.Б. - стимулює отримання достатньо високих прибутків на малій базі капіталу та кількості працюючих [2]. Тобто це процес створення цінності, де сама людина з її інтелектуальними можливостями, знаннями стає творцем блага.

Ще А.Сміт говорив: щоб нагромаджені активи перетворились на активний капітал і слугували розширенню виробництва, вони повинні отримати певну форму і втілитись у певному предметі, тобто праця вкладена в активи, повинна закріплюватись належним чином у цінностях [3, с. 357]. Тобто головним є не нагромаджений запас, а потенціал можливого нагромадження. Сімон де Сисмонді писав, що капітал уявляє собою «цінність, яка не зменшується, а примножується... Коли ця цінність відходить від продукту, який її створює, вона перетворюється на метафізичну і нематеріальну величину, завжди приналежну тому, хто її створив і за його бажанням може бути втілена у різних формах [4, Р.81-82]. Слід зазначити, що офіційно визнана система захисту прав власності («правила гри») на Заході і є тим механізмом, який надає економічному потенціалу активів такої форми, яка дозволяла би перетворювати його в капітал. Іншими словами, механізм перетворення активів у капітал починається з опису (інформації про нього) соціально-економічного значення в офіційних документах, які втілюються в документах про захист прав власності. Це дає можливість прозоро контролювати рух капіталу.

Слабкість правових і соціальних інституцій як в Україні, так і в пострадянських країнах в цілому не дозволяє підприємцям продуктивно співпрацювати. Тому з'являються позалегальні форми ведення бізнесу не лише на товарному (послуг) ринку, а й на ринку інтелектуального продукту, які підміняють собою правовий порядок.

Суспільство сьогодні потребує впровадження новітніх технологій у виробництво, інновацій, програмних продуктів тощо. Найбільш перспективними інноваційними напрямками для України є інформаційні технології, енергозбереження, енергоефективність, альтернативні та відновлювальні джерела енергії, а також сфера біотехнологій.

Найважливішим елементом інноваційного процесу є комерціалізація технологій, оскільки вона являє собою процес перетворення результатів науково-технічної діяльності на товар і подальшу їхню ефективну реалізацію в промислових масштабах [5, с.188]. Але недовіра в інтелектуальній економіці так само як і в матеріальній, не створює сприятливих умов для виробництва та комерціалізації наукових розробок. Нечесність та аморальність поведінки деяких членів суспільства призводять до виходу в тінь виробництво і реалізацію інтелектуального продукту, що дає їм чималі прибутки.

Головною ознакою інтелектуальної економіки є тимчасовий характер створеної знанням вартості (цінності), пов'язаний з характером творчого процесу, що дає підстави для змін потреб у споживачів на ринку. Наприклад, ми постійно шукаємо більш досконалих мобільних телефонів, які задовольняють ті чи інші потреби споживача. Це говорить про унікальність нових товарів (благ), що створює безмежність інтелектуального продукту (блага) на ринку та перманентний характер змін їхньої

цінності, що веде за собою не лише жорстокість та нечесність конкурентної боротьби, але й можливість диверсифікації продукції, ефективної ув'язки декількох функцій в одному товарі тощо. Тому й сьогодні у світі стає актуальною конкуренція на засадах партнерства. Акцент робиться на виробництві невеликих партій продукції, але більш удосконаленої, з більш високим рівнем інтелектуального потенціалу. Разом з тим, створення інтелектуального продукту (блага) тягне за собою високі ризики в умовах нестабільності.

У зв'язку з чим, – зауважує В.Д.Базилевич, – інтелектуальна діяльність піддається деформаціям, що ставить умову захисту результатів інтелектуально-творчої діяльності, тобто виникає проблема правового забезпечення інтелектуальної власності – продукту інтелектуально-творчої діяльності. Творча діяльність в умовах неправового, фіктивного ставлення до продуктів своєї діяльності, втрачає свій продуктивний зміст, набуваючи рис репродуктивної діяльності [6, с. 347].

Створення інституційно сприятливого середовища для ринку інтелектуальної економіки перетворить власників інтелектуального продукту у відповідальних громадян, які зможуть комерціалізувати свій продукт, наділений законними титулами власності, що дасть поштовх для економічного росту національної економіки України, а також збільшить кількість законослухняних громадян в країні.

Тому актуальним сьогодні стає детінізація інтелектуальної економіки – створення інституційних умов, за яких було би не вигідно приховувати отримані прибутки, не сплачувати податки, створювати контрафактну продукцію тощо.

Не підйоми в економіці сприяють серйозним розмислам, а кризи пробуджують розумові здібності до творчої руйнації.

Список використаної літератури

1. Jensen A.R. Straight Talk About Mental Tests. N.Y., 1981.
2. Бутнік-Сіверський О.Б. Інтелектуальний капітал (теоретичний аспект) - Інтернет ресурс. - Режим доступу: http://butnik-siverskiy_intelektual_capital_theoretical_aspect.
3. Смит А. Исследования о природе и причинах богатства народов / Антология экономической классики. В. Петти, А. Смит, Д. Рикардо. - М., «Эконов»-«Ключ». - 1993.
4. Simonde S. de. Nouveaux principes d'economie politique. Paris: Calmann-Levy, 1827.
5. Дежинов И., Салтыков Б. Механизмы стимулирования коммерциализации исследований и разработок // Общество и экономика. – 2004. – № 7/8. – С. 188-248.
6. Базилевич В., Ільїн В. Інтелектуальна власність: креативи метафізичного пошуку. - К.: Знання, 2008. - 687 с.